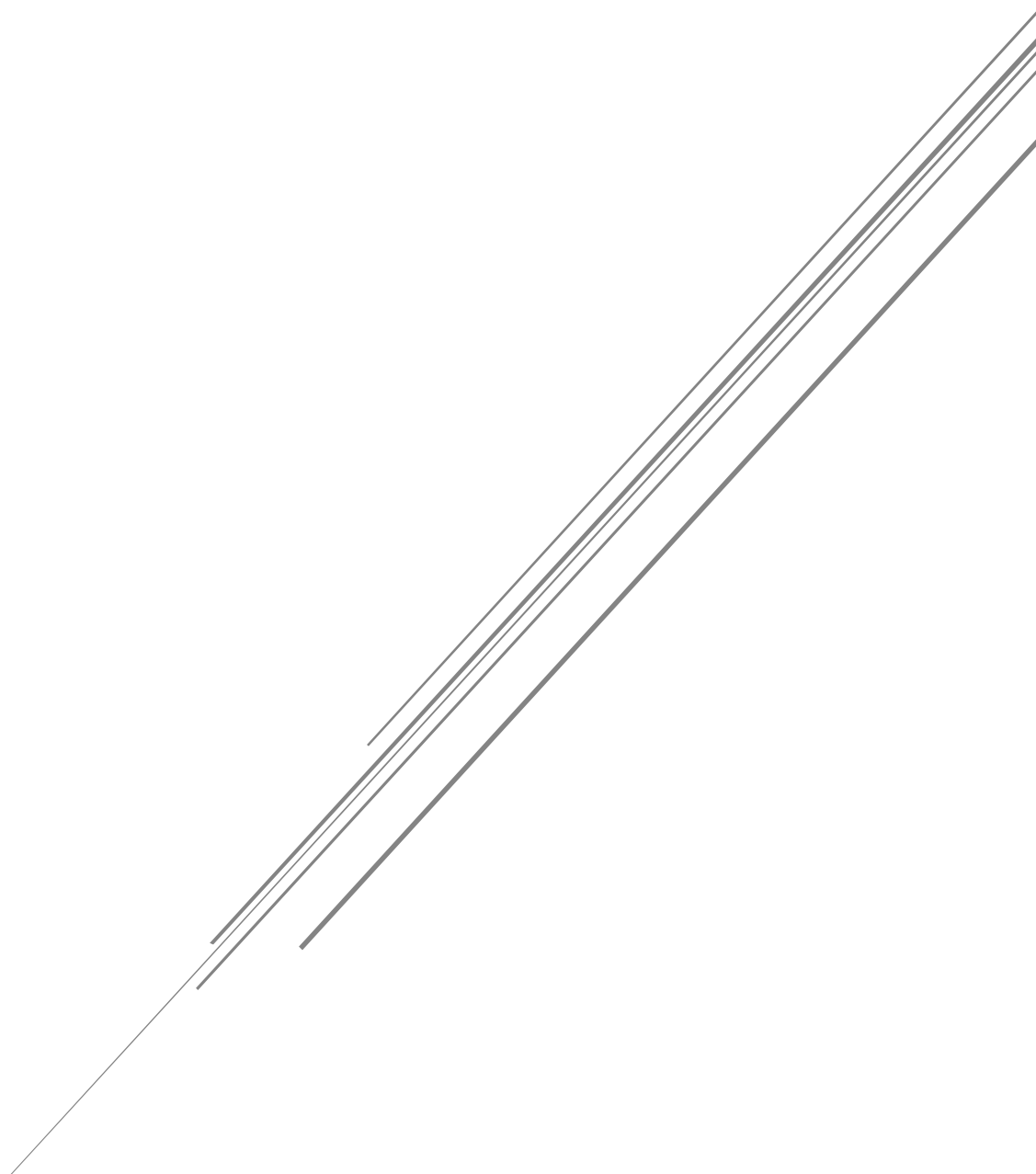

RAKOUSKO 2018

Zpráva ze zahraniční cesty 6. - 7. září 2018

Ústřední knihovna VŠB-TUO
Zpracovaly Mgr. Helena Drösslerová, Mgr. Tereza Ševčíková

Účastníci: Barnetová, Černíková, Černínová, Daňková, Drösslerová, Gebauerová, Inspektor, Kolková, Kubicová, Motáková, Němcová, Rohlová, Rygelová, Slívová, Snídalová, Snídalová, Soláková, Ševčíková, Votýpková

Země: Rakouská republika

Exkurze: Hauptbibliothek Universität Wien
Knihovna Wirtschaftsuniversität

Úvod

Cílem zprávy ze zahraniční cesty je popsat zajímavé rozdílnosti v poskytovaných službách, nastavených knihovních procesech, prostorových možnostech navštívených knihoven, které se liší od postupů a prostorových dispozic ÚK VŠB-TUO.

Hauptbibliothek Universität Wien

Knihovna se nachází v samém centru Vídně. V 19. století byl záměr vybudovat v centru okruh, kde bude vedle sebe stát co nejvíce kulturních a vzdělávacích institucí. Po poměrně složité historii k nim měla patřit i knihovna Vídeňské univerzity. Bohužel na pozemku původně určeném knihovně nakonec císařská rodina vystavěla kostel jako

Obrázek 1 Knihovna Vídeňské univerzity

poděkování za císařovo uzdravení, a tak se knihovna nakonec usadila do budovy, kde sídlí dodnes, ale kterou postavili s jiným záměrem. Prostory se tedy nedají považovat za ideální pro budovu knihovny. Knihovníci museli využít každého zákoutí stavby k umístění knižních skladů i dalších prostor. V posledních letech knihovna ustupuje dalším oddělením univerzity, jež jí

berou stále více místností. Podle současného plánu bude během několika let zcela přesunuta z centra za město. Nicméně momentálně má knihovna sklady po celé Vídni a také asi 40 speciálních knihoven, převážně studoven.

Fond knihovny čítá na 7,4 miliónu svazků a asi půl miliónu elektronických knih, které slouží 120 000 čtenářů.

Obrázek 2 Jedna ze studoven

Obrázek 3 Jedna z mnohých chodeb ve skladu

elektrické zásuvky. Sklady pak jsou průřezem historií knihovny, protože v nich vedle sebe stojí regály zakoupené od počátku i v průběhu života knihovny. Jsou hotovým bludištěm napříč celou budovou, kde jsou knihy umístovány podle své velikosti.

Z architektonického hlediska by se dalo říct, že knihovna skloubila prvky nacházející se v budově od počátku s těmi moderními velmi zdařile. Zatímco prostory u vchodu, recepce apod. ukazují uživatelům skutečně moderní tvář, ve studovnách jako by se člověk přesunul v čase. Původní regály, stoly a nádherně zdobená služební schodiště působí velmi útulně, a tak není divu, že byly během naší návštěvy plné studentů, kteří se v nich připravovali do školy, ale také se se sluchátky v uších dívali na sportovní přenosy. Ani v těchto historických prostorách nejsou však uživatelé ochuzeni o moderní „nezbytnosti“, knihovna zavedla i do původního nábytku

Personál celé univerzitní knihovny je tak početný, že i naše průvodkyně dokázala čísla jen odhadnout, tedy přibližně 200 knihovníků na plný úvazek (z toho 8 akvizitérů a 8 katalogizátorů), 50 na částečné úvazky a podle období roku asi 60 studentů na výpomoc.

Vyhledávání dokumentů uživatelům komplikuje fakt, že knihovna používá 3 různé katalogy – knižní katalogy, lístkové a od 90. let elektronický, při čemž při přechodu na nový typ nedošlo ke zpětné katalogizaci již vlastněných dokumentů. Proto je jedna z jejich studoven vybavena slovníky všech druhů, encyklopediemi, bibliografiemi – vším, co by uživatel mohl potřebovat při

Obrázek 4 Knižní katalogy

vyhledávání vhodného dokumentu. Filosofii knihovny je, že co se považuje za pravdu dnes a tady, nemusí být pravdou vždy a všude, proto mají uživatelé k dispozici vedle sebe dokumenty schvalované protichůdnými ideologiemi, náboženstvími, přijaté jen určitými národy či časem zavržené, aby mohli sami porovnat a rozhodnout se, čemu dají přednost.

Podle slov naší průvodkyně německé knihovny používají převážně selekční jazyk, vytvořený Pruskem speciálně pro německy mluvící země, ale katalogizátoři na Vídeňské univerzitě dnes přidávají do svých záznamů věcný popis podle jakéhokoliv selekčního jazyku, který dohledají.

Obrázek 5 Informace

Otevírací doba knihovna se liší podle jednotlivých oddělení, ale hlavní pobočka otevírá v pracovní dny vždy v 9:00 a zavírá až v 19:00, největší studovna funguje ještě o tři hodiny déle a také v sobotu.

Knihy lze vrátet pomocí SelfChecků a pokuty se platí pouze v automatech, aby nedocházelo ke konfliktům mezi čtenáři a knihovníky.

Knihovna Wirtschaftsuniversität ve Vídni

Obrázek 6 Budova knihovny

Kterou jsme navštívili druhý den, se nachází v kampusu Wirtschaftsuniversität Wien.

Na podobě nového areálu vídeňské Vysoké školy ekonomické - Wirtschaftsuniversität Wien, se podíleli mezinárodně uznávaní architekti. Vídeň tak získala nejen novou univerzitu, ale i nový cíl zájemců o architekturu.

Stavba celého areálu stála 492 mil. eur a trvala 41 měsíců. Do budov se vejde 25 000 studentů a 1 500 zaměstnanců. Areál univerzity se stal novým architektonickým symbolem města hned vedle Prátru. Na návrzích budov pracovalo několik světově proslulých architektonických kanceláří. Celková plocha univerzitního areálu je větší než dvě fotbalová hřiště. Zastaveno bylo 35 000 m², dalších 55 000 m² je k dispozici jako veřejně přístupná otevřená plocha.

Celý areál byl pojat jako soubor ekologických staveb. Pláště budov i vnitřní zařízení byly naplánovány tak, aby měly co nejnižší energetickou náročnost. Centrum architektury nabízí po předchozí dohodě dvouhodinové prohlídky areálu.

Knihovna se nachází v budově Library & Learning Center, která byla navržena studiem architektky Zahy Hadid a stavěla se v letech 2008-2013. Vnější vzhled budovy utváří tmavá a světlá část stavby. Fasádní prvky jsou vyrobeny z betonových vláken a jsou barveny. Obě stavební části jsou odděleny skleněným spojem. Výrazným architektonickým prvkem je přečnávající střecha.

Obrázek 7 Interiér knihovny

Hlavní vchod do budovy je zřetelně spojen s centrálním náměstím areálu WU, a vyznačuje se přečnávající střechou. Fórum a veřejný vstup jsou považovány za součást odlehlého náměstí.

Návštěvníci vstupují do prostorného atria, kde se nachází centrální recepční pult a první kontaktní místo univerzity. Provozní doba tohoto informačního místa je od pondělí do pátku

Obrázek 8 Vstup do knihovny

od 10:00 do 17:00. Spirálovitě vedené rampy a schodiště vedou do knihovny OMV. Knihovna se trychtýřovitě rozkládá přes šest podlaží budovy a nakonec zaujímá celé horní dvě patra, která poskytují nádherný

výhled na Prátr. Celé uspořádání budovy vytváří prostorný, víceúrovňový interiér.

Kromě již zmíněné knihovny, oddělení služeb pro studenty, obchodu s upomínkovými předměty univerzity, knihovny a učebního centra se v budově nachází dva univerzitní sály, klubová místnost, středisko pro studium v zahraničí a kariérní centrum univerzity. Studenti zde mají všechny služby pod jednou střešou – od zápisů do aplikací IT, až po sponzoring a hledání práce.

Knihovna má v areálu kampusu čtyři pobočky. *Knihovní centrum OMV* obsahuje základ knihovního fondu. Nachází se zde také sbírka učebnic WU. Dále je zde literatura týkající se

Obrázek 9 Volný výběr

financí, účetnictví a statistiky, zpracování informací a řízení procesů, marketingu, strategie a inovace, ekonomiky a světového obchodu. Většina knih je určena k absenčnímu půjčování.

Ústředním bodem knihovny a zároveň vstupem je recepce. Studenti zde vyřídí průkazky, výpůjčku dokumentů, dotazy týkající se

samoobslužných přístrojů nebo problémy s placením poplatků.

Provozní doba knihovny

Pondělí – pátek 8:00 – 22:00

Sobota 9:00 – 20:00

Provozní doba recepce:

Pondělí – pátek 9:00 – 19:00

Středa 10:00 – 19:00

Sobota 9:00 – 13:00

Knihovna má volný výběr tištěných dokumentů – s třemi různými režimy půjčování.

V suterénu se nachází dokumenty úrovně 2 – tyto dokumenty si mohou vypůjčit všichni uživatelé na dva týdny s maximálním prodloužením do 6 měsíců, maximální počet výpůjček je 15. Na tyto dokumenty je možné udělat rezervaci. Dokumenty jsou řazeny číselně. Nachází se zde také odborné práce a svázaná čísla starších časopisů. Tyto dokumenty jsou v režimu prezenčního půjčování, proto jsou zde umístěny skenery, které je možné používat bezplatně.

Obrázek 10 Suterén

V třetím patře jsou dokumenty úrovně 3 – učebnice – určené výhradně pro studenty. Půjčuje se 5 kusů na 6 týdnů, prodloužení ani rezervace není možná.

Ve čtvrtém patře se nachází klubovna a aktuální čísla časopisů a novin, zde umístěné počítače umožňují vstup do databáze se 4 tisíci on-line tituly časopisů a novin.

Obrázek 11 Časopisy

V pátém a šestém patře se nacházejí tematicky seřazené dokumenty – tyto dokumenty si mohou vypůjčit všichni uživatelé na dva týdny s maximálním prodloužením do 6 měsíců, maximální počet výpůjček je 15. Na tyto dokumenty je možné udělat rezervaci.

Volný výběr obsahuje rovněž knihy určené pouze k prezenčnímu půjčování – jsou označené červeným proužkem a jejich výpůjčka není možná.

Knihovna disponuje velkým výběrem e-knih v různých formátech, některé jsou k dispozici on-line na počítačích v knihovně, jiné mohou být stahovány do e-čteček.

Knihovna má také nepřístupné podlaží se skladem dokumentů, které si uživatelé objednávali v katalogu a musí si je vyzvednout do tří dnů od obdržení potvrzovacího e-mailu.

Obrázek 12 Rezervovatelné studovny

Ve všech patrech knihovny se nachází 1 500 studijních míst s různým režimem, v pátém a šestém patře je tichá zóna pro studium, jsou zde k dispozici i prostory, kde je zakázáno používání notebooku. Uživatelé si mohou vybrané studijní místo rezervovat. K dispozici jsou také studijní místnosti různé velikosti,

některé se dají rezervovat, a pak využívat hodinu, jiné je možné rezervovat na celý semestr.

Uživatelé mají k dispozici přístup do těchto odborných databází – EBSCO, ABI Inform/T&I ProQuest, SSCI – pro informace o odborné literatuře, Factiva a PressReader – pro hospodářský tisk, MarketLine Advantage a Passport GMID – pro informace o oborech, trzích a podnikání, OECD Library a Statista – pro statistická data. Přístup je možný z počítačů v knihovně, na vlastních notebookech přes síť WU-WLAN nebo pomocí vzdáleného přístupu. Externím uživatelům je umožněn přístup pouze prostřednictvím počítačů v knihovně.

Všichni uživatelé mají k dispozici samoobslužné přístroje k zapůjčení dokumentů. Vypůjčené dokumenty se vracejí pomocí samoobslužného automatu, který je umístěn vedle recepčního pultu. Po vrácení si mohou uživatelé vyžádat potvrzení. Zde jsou také automaty na placení poplatků z prodlení.

Uživatelé si do knihovny mohou vzít vše, co potřebují ke studiu, ale pouze v průhledných taškách. Nápoje pouze

Obrázek 13 Automaty na placení poplatků

v uzavíratelných nádobách, jídlo je zakázáno. Telefonování je povoleno pouze na místech k tomu určených.

Právní knihovna se nachází v budově D3 a slouží jak vědeckým pracovníkům Katedry veřejného práva a daňového práva, práva obchodních společností, pracovního a sociálního práva, tak i studentům programů obchodního práva. Fond knihovny si mohou absenčně půjčovat pouze zaměstnanci, studenti a externí uživatelé pouze prezenčně. V provozních hodinách zde funguje knihovní přepážka, kde uživatelé získají potřebné informace k chodu knihovny. Knihovna je otevřena od pondělí do pátku od 9 do 18 hodin, ve středu do 20 hodin.

Knihovna sociální věd se nachází v budově D4 a slouží primárně potřebám vědeckých pracovníků katedry socio-ekonomie a také studentům příslušných magisterských programů. Zaměstnanci a studenti mají povoleno absenční půjčování, externí uživatelé pouze prezenční. V provozních hodinách zde funguje knihovní přepážka, kde získáte potřebné informace k chodu knihovny. Knihovna je otevřena od pondělí do pátku od 10 do 18 hodin.

Berndorfova knihovna ekonomických jazyků se nachází v budově D2, primárně slouží potřebám vědeckých pracovníků katedry cizojazyčné obchodní komunikace. Odborná literatura pro studenty učící se cizí jazyky se nachází ve výukovém centru cizích jazyků a v centrální knihovně. Zaměstnanci a studenti mají povoleno absenční půjčování, externí uživatelé pouze prezenční. V provozních hodinách i zde funguje knihovní přepážka, kde získáte potřebné informace k chodu knihovny. Knihovna je otevřena v úterý a ve čtvrtek od 9 do 13 hodin, ve středu od 16 do 18 hodin.

Závěr

Návštěva rakouských univerzitních knihoven pro nás byla velmi zajímavá už jen z toho důvodu, jak dlouho jsme byli s Rakouskem součástí jednoho státu, a tak se naše země v některých věcech vyvíjely podobně.

Knihovna Vídeňské univerzity dobře ukázala, že je možné zůstat věrní minulosti instituce, a přesto ji modernizovat a rozvíjet s moderními technologiemi. Vzhledem k tomu, že význam Vídeňské univerzity pro Rakousko je srovnatelný spíše s naší Karlovou univerzitou než s VŠB-TUO, však nebyl důvod cítit se zahanbeně kvůli velikosti fondu, počtu zaměstnanců a podobným údajům, ve kterých jsme se této knihovně nemohli rovnat.

Knihovna Wirtschaftsuniversität už nám byla trochu bližší svým tematickým zaměřením fondu, ale také třeba polohou knihovny ve velkém areálu univerzitního kampusu (zatímco Vídeňská univerzita je více rozdrobena po Vídni). Protože však byla postavena jako

Obrázek 14 Společné foto

součástí obrovského projektu, při kterém se penězi rozhodně nešetřilo, předvedla se nám jako jedna z nejmodernějších knihoven, co se vybavenosti moderními technologiemi týče.

Obě zkušenosti pro nás byly velmi podnětné a jistě brzy přinesou své ovoce a my ještě vylepšíme své služby uživatelům, zajímavá byla například možnost zakoupení průhledných tašek, díky kterým si uživatelé nemusí odkládat své věci do skříněk, při čemž není ohrožena bezpečnost fondu. Nebo samoobslužné vyzvedávání rezervací ve výpůjčním oddělení. Ani jedna z našich průvodkyň se nenechala vyvést z míry naší neznalostí němčiny a obě nám podaly perfektní výklad v angličtině. Velmi ochotně nám odpověděly na všechny naše zvědavé otázky a předvedly v praxi technické vymoženosti svých knihoven.